

نوسه مطالعات و تحقیقات موسسه

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

رشته : فرهنگ و زبانهای باستان

عنوان : «دندهای فارسی میانه براساس کزیده های زادیرپرم
و مقایسه آن با فارسی نو»

توسط :
حسروقلی کزیده قلعه

استاداراستما : دکتر محمد تقی راشد محصل

استاد مشاور : دکتر کتایون نیردایپور

تایید

شماره صفحه	عنوان
۱	سیاسگزاری
۲	پیشگفتار
۱۵	بخش اول، زبانها و لهجه ها.
۱۸	۱- زبان هندواروپایی
۱۹	زبانهای غیرایرانی
۱۹	۱-۱- از زبان یونانی
۲۰	۱-۲- لاتین
۲۰	۱-۳- گوتی
۲۱	۱-۴- ارمنی
۲۱	۱-۵- سنسکریت
۲۲	زبانهای ایرانی
۲۲	۲- هندوایرانی
۲۳	۲-۱- زبان اوستایی
۲۴	۲-۲- پارسی باستان
۲۵	۳- زبانهای ایرانی میانه

۱-۳- پارتی میانه

۲-۳- فارسی میانه

۳-۳- سغری

۴-۳- خوارزمی

۴- زبانهای ایرانی نو

۱-۴- فارسی دری و گونه های آن

۱-۱-۲- فارسی نو یادی

۲-۱-۴- تاجیکی

۲-۴- کردی

۳-۴- لهجه های لری و بختیاری

۴-۴- بلوچی

۵-۴- پشتو

۶-۴- آسکی

۷-۴- یغنایی

۱-۴- وغانی (دغی)

۹-۴- شغنائی

۱۰-۴- روشنائی

ج

۳۶

۱۱-ع- سریکلی

۳۷

۵- فارسی- عبری

۳۹

یادداشت‌های بخش اول

۴۲

بخش دوم: پیشوند

۴۳

۱- α

۴۹

۲- αn

۵۱

۳- αbar

۵۳

۴- $\alpha b\bar{a}z$

۵۵

۵- $\alpha b\bar{e}$

۵۹

۶- $\alpha nd\bar{a}r$

۶۲

۷- $\alpha u\check{s}$

۶۵

۱- fra

۶۶

۹- $fr\bar{a}z$

۶۹

۱۰- $fr\bar{o}d$

۷۱

۱۱- $h\bar{a}m$

۷۷

۱۲- $h\bar{u}$

۸۰

۱۳- $\check{j}ud$

۵

۱۲

Pād - ۱۴

۱۳

Pas - ۱۵

۱۴

Pēs - ۱۶

۱۵

ul - ۱۷

۱۶

uZ - ۱۸

۱۷

۱۹ - نتیجه بخش دوم

۹۱

یادداشت‌های بخش دوم

۹۴

بخش سوم: پیوندها

۹۵

۱ - ag -

۱۱۰

۲ - āg -

۱۱۳

۳ - an -

۱۳۳

۴ - ān - (جمع)

۱۴۷

۵ - ān -

۱۵۱

۶ - āy -

۱۵۲

۷ - bān -

۱۵۳

۸ - bār -

۱۵۴

۹ - bed -

د

۱۵۵	-dān	-۱۰
۱۵۶	-tār / -dār	-۱۱
۱۶۳	-dēs	-۱۲
۱۶۴	-ēn	-۱۳
۱۶۵	-estān	-۱۴
۱۶۸	-gāh	-۱۵
۱۷۱	-gar / -gār	-۱۶
۱۷۴	-gēn	-۱۷
۱۷۵	-gōn	-۱۸
۱۷۶	-īd	-۱۹
۱۷۷	-īg	-۲۰
۱۹۰	-īh	-۲۱
۲۱۸	-īhā	-۲۲
۲۲۶	(یعنی) -īhā	-۲۳
۲۲۹	-īhistān	-۲۴
۲۳۵	-īst	-۲۵
۲۳۷	-īstān	-۲۶

۲۳۸	-išn -۲۷
۲۴۷	-ōg -۲۸
۲۴۹	-ōm -۲۹
۲۵۱	-(ō)mand -۳۰
۲۵۴	-rōn -۳۱
۲۵۶	-tar -۳۲
۲۶۰	-tōm -۳۳
۲۶۲	-wand -۳۴
۲۶۴	-war -۳۵
۲۶۶	-Zār -۳۶

۲۶۷

یادداشت‌های بخش سوم

۲۷۰

بخش چهارم واژنمای زانسو

۳۲۵

فهرست مقالات و کتابخانه نرسی ولایتین

سیاسگزاری

در مدت تحصیل در مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی
 (پژوهشگاه) به برکت وجود استادان فداکار و محربان رشته فرهنگ و زبانهای
 باستانی توانستم مراحل سخت دانش اندوزی این دوره را بپیمایم. مشعل فروزان
 علم ایشان فروغ هدایتی شد برای ما پویندگان، تاپیچ و هم راه ما را از مقصدی که در
 پیش داشتیم باز ندارد. البته قدر دانی از ایشان را نمی توان در قالب کلمات غلامه
 کرد ولی چه چاره که اگر این را هم نگوئیم دانشجویانی بس ناسپاس بوده ایم.
 امید است که دانش پژوهان پس از ما از دانش چنین استادانی بهره بگیرند و روشنها
 ببیند و زنده. ابتدا باید از استادان دانشمند دکتر محمد تقی راشد محصل و دکتر
 کتایون مزداپور تشکر کنم که در طول این مدت دستگیر و مشوق من بوده اند و
 با مجاهدت و کوشش این عزیزان بود که این بار به سر منزل مقصود رسیدم. همچنین
 برخود بایسته بی دانم که از دیگر بجهن سرکارانی استاد گرامی دانشگاه تبریز
 تشکر کنم. زیرا که این ره و طرح اصلی این رساله به آن بزرگوار تعلق دارد.

به نام خدا

پیشگفتار

در بررسی دساوردهای بشری شاید کمتر به پدیده‌ای برخورد کنیم که به اندازه زبان انعطاف پذیر و تحول طلب باشد. تحقیقات زبانشناسان نشان می‌دهد که زبان به موازات تحولات اجتماعی و اقتصادی، علمی و صنعتی، ابتدا بافت بیرونی خود (نظیر واژگان) و سپس بافت درونی خود (ساختار) را تغییر می‌دهد و با آن تحولات هم‌گام می‌شود و برآستی زبان ابزاری است پس ارزشمند که پی‌بردن به رازهایش ما را توانایی سازد تا به زیر و بمهای تحولات اجتماعی بشر دست یابیم و اسرار پیشرفت و عقب‌ماندگی آنها را کشف کنیم.

از طرفی قوانین خاصی بر خود زبان حاکم است که ماهیت این قوانین آنچنان که باید بر یادداشتن نیست، ولی این قوانین نیز عبادی از عوامل خارجی (مستقلاً) بر زبان اثر می‌گذارند و آن را دیگرگون می‌سازند. از جمله این قوانین، توان به قوانین آوایی زبان اشاره کرد. آواهای هر زبان بنابر ساخت خاص آن زبان

آرایش مخصوص به خود دارند و در طول زمان تغییرات نامحسوسی می کنند و در دراز مدت زبان را دیگر سخن می سازند. چه بسا از رهگذر تحول آواها زبان متحول شده، خصوصیات را بدست آورد و یا پاره ای از خصوصیات قبلی خود را از دست بدهد. چنانچه به قوانین ماکم بر این تحولات توجه نشود و در جهت رنج نقاط ضعف زبان مطابق با ماهیت خاص آن زبان کوششی صورت نگیرد، دیر زمانی نمی گذرد که آن زبان دست به دامان رازگان قرفی شده راز رازگان خودی تنهی گردد، یا شاید از آن هم بدتر، زبان مورد نظر آنقدر از صورت اولیه خود فاصله گیرد که نام «زبان مرده» بر آن اطلاق شود.

محتمل ترین ابزار در جهت واژه سازی و پویایی زبان «پیشوند و پسوند» است. در اینجا با تعاریف گوناگونی از «پیشوند و پسوند» روبرو بوده که هر یک از دیدگاه خاصی به این پدیده می نگرد و بر آن نیت است تا تقریفی را بر لزوم که در دلی بر روی خود بنیستند به کار آید و از میان همه تعاریف، تعریف زیر را ارائه می دهیم:

پیشوند: آن عنصر زبانی است که به ابتدای واژه پیوسته و نقش اصلی آن بخشیدن معنی بارزش تازه ای به واژه بوده و در مرحله بعد تغییر دستوری ایجاد می کند و مشتقاتی را می سازد که در گروه های دستوری و لفظی خاصی دسته بندی می شوند.

نقش پیشوند ؛ همانطور که اشاره شد نقش اصلی پیشوند اعطای ارزش معنایی جدید به واژه است، و نقش ثانوی آن تغییر حالت دستوری است. گاه پیشوندی هر دو وظیفه فوق را ایفا می‌کند و مشتق بدست آمده آنچنان تغییر معنایی می‌دهد که باید آن را در مقوله دستوری دیگری قرار داد.

در اینجا ذکر این نکته لازم است که بسیاری از پیشوندها که از دوره باستانی وارد دوره میانه شدند، در زبانهای ایرانی میانه - یعنی پارسی میانه (پهلوی اشکانی) و فارسی میانه (پهلوی ساسانی) - معنی و ارزش خود را از دست دادند و به بفته فراموشی سپرده شدند و در نتیجه اهل زبان از اثر فعال آنها غافل شدند و زبان به پیشوندهای تازه‌ای محتاج گشت. برای این پیشوندهای جدید که از دوره میانه به کار آمد غالباً از ریشه‌های اضافه و گاهی از کلمات مستقل مانند قیدها و اسمها استفاده شد. پیشوندهای تازه غالباً در ساختمان نقل به کار می‌روند و برخی از آنها در مشتقات اسمی فعل نیز به استعمال دارد؛ فرود، فرو، نرا، ابار، ابا، با، را، نا، نرا، فرا، ای، بی، باز، اندر، در، ابر، بر، پس، پیش، نا هم، ب، اول.

غالباً این پیشوندها به عنوان صرف اضافه یا قید مستقل به کار می‌روند. این پیشوندها از دوره میانه به فارسی نو راه یافتند.

پسوند ؛ عنصر زبانی غیر مستقل (غیر واژگانی) که گاهی نیز مستقل

(واژگانی) است که به آخر کلمه‌ای که ریشه یا ماده نامیده می‌شود متصل شده
و غالباً در معنی و حالت دستوری آن تصرف می‌کند. و گاهی نیز هیچ تغییری
در آنها بوجود نمی‌آورد. و مشتقاتی می‌سازد که معمولاً در گروه‌های دستوری و
لفظی خاص دسته‌بندی می‌شوند.

نقش پسوند: در پارچه‌ی تفریفی که دارد، بند پسوند و ظایف گونا-
گونی دارد. بسیاری از دستور نویسان و با نشناختن اعتقاد دارند که مهمترین
نقش پسوند این است که حالت دستوری ریشه را تغییر می‌دهد: *āhanj-āg*
پس می‌توان پسوند را عامل تغییر دهنده دستوری ریشه نامید. با این همه کیفیت
«تغییر دهنده» حالت دستوری «پسوند» با تمام اهمیت آن نمی‌بایست شود تا ما
از دیگر ویژگی‌های پسوند غافل شویم. مثلاً پسوندهایی وجود دارند که تغییر دهنده
حالت دستوری نیستند بلکه قادرند ارزش معنایی ریشه را تغییر دهند مانند بعضی
از مشتقات پسوند *ag - āg - āy*: زود جوشی برخی از این پسوند ها دقیقاً
از آیفاناسی می‌شود که مسأله تغییر حالت دستوری در آنها از اهمیت ثانوی
بر ضرورت است و مشتقات تازه به آسانی ساخته شده و به زبان سرزیری شوند
و به سهولت نیز از زبان حذف می‌شوند. ولی به عقیده نگارنده دیرپایی و دوام
این پسوندها در آخایی که ریشه فعلی دارند بیشترین باشد مانند پسوندهای «گر»
gar - «کار» Kār - «بان» bār - «

بعضی از این پسوندها کیفیت پیچیده تری دارند. آنها با دارا بودن هر دو ویژگی تغییر حالت دستوری و تغییر ارزش معنایی، به مشتقات ارزش کاملاً پرتوی می دهند مانند: پسوند -او مذر *ōmand* - با مشتقات *marg-ōmand* و علاوه بر تغییر مقوله دستوری، حوزه معنایی جدیدی را می گشاید.

برخی از پسوندهای دره میانه معنی است در اصل قید یا اسم و یا مفعول اضافی باشد که با حفظ معنی و نقش خود، به عنوان پسوند به کار رفته و همان نقش و معنی سابق خود را به واژه مورد نظر می بخشند مانند *gah, gōn, rōn*؛

دوره تحقیق: از آنجایی که می باید تحقیق در مورد وندهای فارسی را هر بار به دوره ای خاص محدود کرد، در این تحقیق، بررسی وندهای فارسی به دوره میانه زبان فارسی محدود شده است و برای پیشگیری از هر گونه تشکیک و پراکنده گویی، واژه های کتاب «گزیده های زاده سپهر» موضوع بررسی قرار گرفته است.

از جمله زبانهای بسیار فعال و پویایی که دارای دستگاه واژه سازی بسیار زایا و پرمیوه بوده - دلی به علل متعدد که خارج از بحث ماست محکوم به فراموشی شده - زبان فارسی میانه (پهلوی ساسانی) است. این زبان از نظر صرف و نحو دارای قابلیت های چشمگیری بوده است و یکی از مویجات این امر وجود دستگاه وندری

فعال است. بنابراین زبان فارسی میانه آنچنان شد که تقریباً هر منتهوی را
 اعم از علمی، سیاسی، منطقی، اجتماعی، فلسفی و... به راحتی بیان می کند. اما -
 بطوریکه اشاره شد یکی از مهمترین عواملی که در پیدایش این ویژگی نقش دارد، قابلیت
 ترکیب واژه سازی زبان فارسی میانه است بطوری که بسادگی از یک پیشوند
 یا حرف اضافه انواع واژه مانند مصدر و فعل یا صفت و اسم می سازد. ترکیبات و
 واژه هایی که بدین طریق ساخته می شوند چنان رایج، تازه و پر معنا هستند که
 در بسیاری موارد بسادگی قابل ترجمه به زبان فارسی نیستند و این استحکام بیان
 و استواری کلام را در زبان فارسی میانه می رساند.

و نه های زبان فارسی میانه خصوصاً بیانی زبان فارسی میانه اند که مختصر اذکری شود:
 - وجود دستگاه نفی بسیار پویا، بطوری که تقریباً از هر حرف اضافه

یا پیشوندی، فعل می ساخت: *ham-izhistan: abag-ēnōdan*

و بدین باب تفسیر دادن پیوندهای توانستند امثال لازم، متعدی، معلوم و
 منجه... بسیارند.

- دستگاه اسم ساز فعال، به گونه ای که بر راحتی هر صفت، فعل حرف

اضافه و پیشوندی را تبدیل به اسم کرده و انواع گوناگون اسم را بدین طریق

می ساختند: *ham-izh, hay-izh, duš-th, abag-izh, ...*

- دستگاه صفت ساز این زبان به یاریوندهای گوناگونی که

در اختیار داشت، برحق قادر به ساختن انواع مشتقات و ترکیبات صفتی بوده است.

به اعتقاد نگارنده همه این مزایا بدون ویژگی خاص رندهای زبان فارسی میانه است. رندهای مذکور همگی از انحطاط و پویایی خاصی برخوردار بوده و نه تنها به انواع گوناگون واژه و ماده‌های نحوی و غیر متصلی شده‌اند، بلکه خود نیز تقریباً بدون محدودیتی ماده ترکیب قرار گرفته و با رندهای دیگر ترکیب شده‌اند. در واقع این رندها آزادانه به کار گرفته شده‌اند و ترکیبات بدیع و زیبایی را بوجود آورده‌اند. ترکیبات حاصل گاه آهنگین بدیع و نفوذماند که برای ترجیح آنها نیاز به استفاده از یک مبله تمام است مانند:

anahar dāstār = قرار گرفته در بالا بدون کمی دیگری و قائم به خود
(مفت آسمان)

منابع تحقیق: در مسیر انجام این تحقیق به منابع فرهنگی، دستوری و زبان‌شناسی گوناگونی رجوع شده و از بسیاری از آنها به درجات گوناگون بهره‌برداری شده است (به کتابنامه رجوع شود). اما باید اذعان داشت که بحث رندهای فارسی میانه در مقایسه با دیگر مباحث زبان‌شناسی به ندرت نظر دانشمندان و محققان ایرانی را به خود جلب کرده است. تعداد انگشت-شمار تحقیقات منتشر شده در این زمینه شاهد مدعی ماست.

یکی از این تحقیقات اثر عالمانه محمد مصماهی تحت عنوان «پسوندها و پیشوندهای زبان فارسی» است، که به بررسی و توصیف کلی رندهای فارسی پرداخته است. اگرچه میان اثر ایشان و تحقیق حاضر تفاوت‌های بسیاری از نظر دیدگاه و شیوه پژوهش وجود دارد، با این حال این اثر شایسته تمجید و ستایش است. اثر دیگر تحقیق پروازش و کم نظیر مرحوم دکتر خاندلری به نام «تاریخ زبان فارسی» است. ایشان در بخشی از مجلد دوم و بخشی از مجلد سوم کتاب مذکور به بحث بررسی رندهای زبان فارسی در پرداخته و برای هر مورد خواهد و موارد متعددی را ذکر کرده اند. نگارنده این سطور اساس و بنیان تحقیق خود را بر پایه پژوهش دکتر خاندلری در کتاب فوق‌الذکر قرار داده است و در مواردی که با نظر ایشان تفاوت‌هایی دیده می‌شود، به توضیح آنها پرداخته است. مرحوم استاد خاندلری در کتاب خود زبان فارسی در را مبنای پژوهش خود قرار داده اند، اما موضوع این بررسی زبان فارسی میانه است و اینجانب توانسته از شیوه کار استاد بهره گیرم.

منابع دیگری نیز مورد استفاده بوده است. از جمله اثر جاودانه مرحوم مدک الشعری بهار که از لحاظ زمانی مقدم بر اثر مرحوم خاندلری و دارای ارزشی مشابه آن است. زحمات هر دو این بزرگواران در خور تمسین و راهگشایی این تحقیق بوده است. در اینجا باید به کار آمای خسرو کشانی با نام «اشتقاق پسوندی در زبان فارسی امروز» نیز اشاره کرد که بر اساس سرائین نوین زبان‌شناسی بوده و اینجانب از شیوه کار

ایشان همه بسیار بوده است.

شیوه تحقیق: هر پژوهش علمی و درست نیازمند به ابزار کار مناسب

است. و بود این ابزارها به پژوهشگر الهیمنانی بخشد که نتایج به دست آمده از صحت و اعتبار لازم برخوردار خواهند بود و پژوهش را هر چه بیشتر علمی و موثق می‌گرداند.

تحقیق در اسرار وندها، نیز از این قاعده مستثنا نبوده است. در این راه مهم‌ترین

ابزار داشتن یک فهرست کامل از مشتقاتی بوده که تمامی وندها را دربرگیرد. چنین

فهرستی مرکب از دو واژه نامه است یکی واژه نامه‌ای معمولی که تمامی پیشوند ها را به

ترتیب و نظم درآورد و دیگری واژه نامه‌ای برعکس (Reverse Index) که تمامی

پسوندها را مرتب کرده و آنها را نمایان سازد. به دلیل نبودن چنین فهرستی در زبان

فارسی میانه، نگارنده خود رأساً به تهیه آن اقدام کرد و پس از مدتی واژه نامه فارسی

میانه معدولی و برعکس (از انس) آماده شد که حدود ۲۶٪ واژه‌ها در خود جای داده

است. برای تهیه چنین فهرستی نیاز به یک منبع لغوی مناسب، یعنی یک فرهنگ فارسی

میانه - فارسی دری بود. در این رساله «واژه نامه کنیده های زاد سپهر» تألیف

«هرداد چهار برگزیده» شد. ابتدا آوانگاری این واژه‌ها با روش آوانویسی

مکنتری در «فرهنگ مفصل چلوی» آسان گردید. آنگاه دو واژه نامه فوق-

الذکر براساس آن تنظیم شد. در اینجا باید عنوان کرد هر از روش آوانگاری

مهر داد چهار دروازه نامه خود نام بسیار زیادی نزدیک به سیستیم دیگری بوده
 راز این جهت نگارنده این سطور چندان متعل اشکال شده است. پس از
 تهیه واژه نامه های مذکور، بررسی از روندهایی که اساس تحقیق بودند، تهیه شد و
 منابع اصلی و تری کار مشخص گردید.

نشیوه پژوهش بدین گونه بود که ابتدا صورتهای مختلف هر وندر
 زبا نهای خانواده ایرانی و یا هند اروپایی (سرد یا زنده) و لهجه های امروزی آنها
 - نامد مقدور - همراه با معانی مختلف و تحول حوزه معنایی آنها، استخراج شد.
 آنگاه مشتقات هر وند با توجه به جزئی ترین تغییرات دستوری و لغوی دسته بندی شد
 و برای هر دسته مجزا بازگشت آن وند، یک یاد و مثال همراه با آرانگاری جمله ای
 که مثال در آن به کار رفته و ترجمه آن جمله ارائه گردیده است. ترجمه فارسی جملات
 بهلوی تماماً از کتاب - گزیده های زاد سپیم از راشد محصل استخراج شده اند
 (نک کتابنامه) آنگاه به یافتن برابر فارسی امروزی آن وند پرداخته و نقش
 مشتقات آن در فارسی نو توضیح داده شده است. برای هر وند نیز دو یا سه مثال با
 ذکر جمله ارائه گردید. چنانچه وند مذکور در فارسی امروزی، نقشی علاوه بر
 دره میانه یا فارسی دری داشته است، آن نقش جدید نیز معرفی شده است. در پایان
 بحث هر وند فهرست کامل مشتقات آن وند در فارسی میانه همراه با ذکر صفحه
 وسط آن در متن اصلی و معنی آن ذکر شده است. مثالهای فارسی نو عمدتاً

از «تاریخ زبان فارسی» جلد ۳، ۲ و سبک‌شناسی شر از مرحوم ملک‌الشعرا بهار
جلد اول استخراج شده است.

تحقیق حاضر به بررسی همده پیشوند و ۳۶ پسوند پرداخته است.
باید اذعان داشت که اینها تمامی بصلحت زبان فارسی میانه نبوده و تنها بخشی
از دستگاه واژه‌سازی زبان فارسی میانه‌ای باشد. اما از آغاز تا پیر بودم تا هنوز
پژوهش خود را مدد کنم لذا تنها به واژه‌های مندرج در متن گزیده‌های زاده-
سپهر، اکتفا شد.

در این قسمت ذکر نکاتی درباره کتاب «گزیده‌های زاده‌سپهر» ضروری است.
گزیده‌های زاده‌سپهر، نامه‌ای پهلوی است، نوشته زاده‌سپهر فرزند جوان جمی باشد.
زاده‌سپهر میرید «سیرجان» کرمانی استان کرمان، و احتمالاً بزرگترین مقام دینی
استان کرمان و فارس در قرن سوم هجری بوده است. او موبدی نوا و روستاییان
با اذکار و سنتهای مذهبی زردشتی بود. کتاب گزیده‌های زاده‌سپهر نیز تا
حدی بیانگر آذکار نوا و می باشد. زاده‌سپهر به طور کلی، مقتدر به سه لحظه
تاریخی در جهان است، یعنی آغاز آفرینش، میان آفرینش و ستایش و تن پستی
یا ایطام گیتی، این کتاب سه گفتار جداگانه دارد، در گفتار نخست که بیش از نیم
کتاب را در بر می‌گیرد، سه بخش متناوب دیده می‌شود.

بخش نخست در باره فرد اورمزد و اهریمن، در آغاز آفرینش و گسترش آفریدگان

آورمزد است. بخش دوم درباره چگونگی آمدن دین به نمانده و زندگی زردشت است. بخش سوم در حقیقت هیچ گونه ارتباط آشکاری با مطالب پیش و پس از خود ندارد. در مورد غریب نیک پیشوایان دین، اندرهای دینی، گزیده‌ای از سخن بزرگان دین و تقسیمات نماز اهورا است.

گفتار دوم درباره ترکیب آدمیان و بیان نیروهای موجود در تن و وظیفه هر یک از اندامها و کلیاتی درباره زندگی پس از مرگ است.

گفتار سوم درباره منشگرد کرداری و زندگی مردم در پایان جهان و قیاس آن با آغاز جهان است.

به طور کلی باید گفت که این کتاب همان گونه که از نامش پیداست گزیده‌ای از یک کتاب بزرگتر و یا مجموعه‌ای مختلف دیگر است که در این کتاب به اقتضای گرد آمده است. تشراین کتاب بسیار استوار و پیفته بوده و حکایت از مهارت و ادخاله کامل نویسنده در موضوع مورد بحث دارد. از آنجا که این کتاب در ضمن پس از اسلام نوشته شده، می‌توان تأثیر زبان فارسی در آن و گویش محلی سیرجان را در آن یافت و نشر آن تا حدی نزدیک به زبان فارسی دری آغازی است. مضامین مختلف که این کتاب در آنها پرداخته، باعث شده تا کتاب گزیده‌های زار میسرمن منبئی باشد از رازگان مختلف اجتماعی، سیاسی و فقهی و علمی. از این جهت می‌توان آن را آئینه تمام نمای زبان فارسی میانه